

ABDURRAHMAN MUFTIĆ - NOVO IME
U KNJIŽEVNOSTI BOSANSKO-HERCEGOVAČKIH
MUSLIMANA NA ORIJENTALNIM JEZICIMA

Obrađujući rukopise za treći svezak Kataloga arapskih, turskih i perzijskih rukopisa, naišli smo na jedan primjerak, čiji je autor čovjek iz naših krajeva, odnosno iz Travnika.

Djelo se zove: عطايا الفياض الاقدم شرح وصايا الامام الاعظم

To je komentar Oporuci Nu'mān b. Tābita Abū Hanīfe (umro 150/768), u kojoj je izloženo četrnaest karakteristika sunnijskog učenja o islamskom vjerovanju. Komentator ovoj Abū Hanīfinoj Oporuci je 'Abdurrahīm Sa'id b. Muḥammad Muftizāde (Muftić), umro 1203/1788. Djelo je završeno 1195/1780. i odmah da kažemo da je ovo njegovo djelo autograf i da je, prema tome, možda, jedinstveno u svijetu.

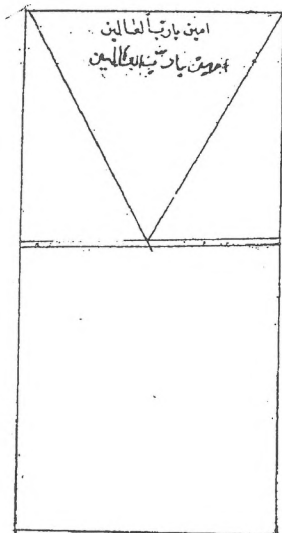
Početak djela:

وانتقل في غير زمانين في حضور قوم يزدوا الى ولشغلوا
بأهات فتاوة الدين حتى اتفقوا بأمر الأمانة وهو في حق
ولها الأمان بأمانة وهو يدل على استكمالها وكشف
إيمانها بسنوات ونهاية من أباها من مؤلاته والمعلق
على الكتاب الحار من الأمان والأمان في الأمان فالتفت
ان ليله شريفاً وبعدها وبعدها وانتهى زيتها انيقاً
فقطبها حتى يتضح كل من أخذ الاستفارة منها بما
جزء الأمان في دائرة الأمان في الأمان كما
استمع هؤلاء بتقريره وعرفيت على وفق الأمان ملاحظاً
لمن يخبرنا من من يتبع الأمان فأنه شرطاً تشفع
اليه نفوس المسلمين وعرفيت باناً فأنه كما سببت
على أن فيه حلالاً كالحالات وكذا عن الأمانيات وفيها
لنا قسراً عن الإلياب وتبين الأمان والأمان وسبب
بدا الأمان بمطلباً أن الأمان لا يتم شرطاً بالأمان
الأمير الذي ينطق من أشهدك فيه من مؤلفه

بسم الله الرحمن الرحيم
الحمد لله الذي أتقني هذا دينه في حكمة الله على عباد
الجماعة وحسن إيمانه أنما طمعت بتسبيل الصوفيين
وسبيلهم البرهان عن ظلمات إله الفوات الطامعة
والصالحين في هذا سائر الخفية البصيرة منة الامعة
ومعهم قولهم في الصلاة فمنا في الصلاة العظمة
بالجماعة وعلا له الدين ونقول في الأمان
والعنان في سماح الشريعة الزافعة ملا بطلان الكفر
قصة الملتزمين ونما في الأمان في الصوفية الشريعة
وبعد فقولنا بعد الصوفية العرفية في حلال الدين والتعبير
عنا الرحمن سيد الدعو بمعنى زان ورزقنا الله
الصلاح والتمساده أن من القدمات المقررة عند أول
الألياب وأتت الحرف الذي لا يحصى أن كمال

الأنشا

Završetak djela:

وصيته وشانه ليوم ولد استمع فيه وشيئا مما يظهر باحسان
 أنشأه فقد اشهر الله في القرآن وأرسله في السنة من
 بعضها كقولها تظا ونشر الذين آمنوا وعملوا الصالحات
 أن لم يخافن من تخافا إلا أنها ركها ورواها
 من ثم رزقا الآية وقوله تظا ونشرهم ما صبروا
 حقة وجرى إلى قوله وسقبرهم ربهم شرابا طهورا
 وقوله تظا أن الأبرار لفي نعيم على الأبرار تظرون
 تعرف في وجوههم نظيرة أنهم يسعون من ربي
 نحو مرتامه مسك
 قد وقع الفراج من بيئته بين المغرب والمساء في
 ليلة الخميس الأولى من شهر جمادى الأولى سنة خمس
 وسبعين ومائة والى على يد مؤلفه الفقير الفقير
 إلى عفون به الفقير عبد الرحيم مفتي داره رقة
 الله تظا الخي والزيادة والديه وأسأده
 وجميع المؤمنين والمؤمنات حاشية ابن قائل

128 listova; veličine 12,5 x 19. Pismo-nash, razgovijetan i lijep. Po rubovima ima ispravaka i dopuna. Tekst na stranicama obrubljen je jednom crvenom linijom. Papir-bijel, glat; povez polukožni.

Rukopis je pripadao Elči Ibrāhīm-pašinoj (Fejziji) medresi u Travniku.

Ovaj komentar i njegov pisac bili su dosad nepoznati naučnoj i kulturnoj javnosti. Istina, neki naši istoriografi su ga tu i tamo spominjali i često ga miješali s jednim našim pjesnikom sličnog imena, također iz Travnika, a to je Es'ad 'Abdurrahmān-efend. Muftić, koji je bio imenovan muftijom u Travniku 1205/1790. I jedan i drugi, dakle, živjeli su i radili u Travniku i umrli u različitom vremenskom periodu. Prema tome, radi se o dvojici pisaca sličnog imena.

Biografske podatke o ovom našem piscu saznajemo iz njegovih djela, prepisa nekih djela koje je on prepisao i objavljenih natpisa. Jedan kodeks rukopisa koji se nalazi u Orijentalnoj zbirci Jugoslovenske akademije u Zagrebu (N° 1493) pruža nam neke biografske podatke o ovom piscu.

Na listova 88b - 94 b su Tablice o nasljednicima koje je on napisao, nakon što je proučio djelo *Al-Faraid as-Sirāgiyye* pred svojim ocem Muhamed-efendijom, muftijom u Travniku. Tablice, nažalost, nisu završene. Ostala tri traktata u ovom kodeksu su njegovi prepisi koje je on prepisao 1191/1777. godine. Na kraju drugog djela: *Al-Faraid as-Sirāgiyye*, čiji je

autor Sirāguddīn Muhammad b. Muhammad (Mahmūd) b. 'Abdurrešīd as-Sagāndī (živio u VII/XIII stoljeću), potpisao se punim imenom i to: Sa'īd 'Abdurrahīm al-Bosnavī, poznat među svojim kolegama pod imenom Muftizāde, godina 1191/1777. Ovaj nadimak je vjerovatno dobio zbog toga što mu je otac Muhamed-efendija bio muftija.

Jedan kodeks rukopisa (R - 1829) u Gazi Husrev-begovoj biblioteci u Sarajevu bio je u njegovom vlasništvu, što se vidi iz bilješke na prvom zaštitnom listu. Taj je rukopis kasnije odnekud uvakufio mutevelija Gazi Husrev-begova vakufa za istu biblioteku.

U Islamskoj epigrafici Bosne i Hercegovine, svezak II, od Mehmeda Mujezinovića ima također biografskih podataka o ovom piscu, koji se ne spominju na drugim mjestima. Tu smo saznali da mu je ocu bilo ime Muhammed koji je umro 1194/1780., a majci Ajiša, umrla 1196/1782. Oboje je pokopano u turbetu na Derventi u Travniku. Uz turbe pokopan je i njihov sin 'Abdurrahīm Sa'īd. Na njihovim nišanima postoje epitafi iz kojih opet saznajemo da mu je otac bio muftija u Travniku, kako smo to naprijed kazali, a da je 'Abdurrahīm bio muderris, također u Travniku.

Natpis na nišanu njegova oca Muhammed-efendije izrekao je u stihu pjesnik Es'ad, vjerovatno onaj kojeg spominju Handžić, Šabanović i Korkut - Kreševljaković u svojim djelima i koga su poistovjećivali sa našim 'Abdurrahīmom.

Natpis na nišanu Muhammed-efendije u prevodu glasi:

„On (Bog) je vječni tvorac:

Izvor vrlina, popularni učenjak, pobožni muftija.

Bješe prvak u idžtihadu i rješavanju pravnih pitanja,

Taj časni čovjek dugi niz godina je bio prvak u izdavanju fetvi. Čiste vanjštine i moralnih osobina kojem se svak pokoravao, Plemenit i odlučan, more dobrote, Muhammedovih osobina, Milostiva i čista srca, počašćen dobrotom Gospodara (Boga), Imenjaka ponosa svijeta (Muhammeda), najučeniji čovjek, dobar drug i poštovana ličnost, kojem ne bijaše ravnog. Za njegova službovanja je cvjetala ustanova šeriata, Pa neka mu bude povod nagradi u vječnosti.

O smrti:

Glas „Vrati se“ i „unidi“ (u džennet), taj časni poziv,

Neka mu Istiniti udijeli na drugom svijetu stepen šehida.

Njegova duša odnesena je na krilima ptice u vječne dvore.

Neka je u džennetu u društvu džennetskih ljepotica.

Ostvio je potomstvo u velikoj tuzi,

Tužno srca neviđeni glas jezikom svetosti reče

Poput Kerubijana Es'ad mu izreče kronogram smrti:

Bože, neka je umrlom mjesto u visokom džennetu Firdevsu.

Godina 1194“. (1780)

Natpis na nišanu njegove majke Ajiše je djelomično oštećen i teško čitljiv, a kronogram smrti spjevao je Sa'id, vjerovatno njen sin, naš pisac o kome je ovdje riječ.

Natpis lgasi:

„On (Bog) je vječni tvorac:

Godina 1196/1781-82.

Odras svjetla milosti izvor opće dobrote

Umrla je imenjaka sretne majke vjernika (Ajiše)

Hadže koja je posjetila časnu kuću (Kabu)

Odselila je iz prolazne u vječnu kuću,

I blizu svoga muža dospjela u kućicu užitka (džennet)

Kada joj je stigao časni poziv „Vrati se“,

Njena časna osoba dospjela je u ovaj grob

U pjesmi joj Sa'id izreče kronogram:

I to potpuni kronogram uz molitvu:

Neka je umrloj i u grobu mjesto kao u džennetu

Godina 1196“. (1781-82)

Natpis na nišanu 'Abdurrahīma Sa'īda spjevao je neki Rizvan, iz kojeg saznajemo većinu biografskih podataka. On glasi:

„(Prouči) Fatihu.

Rekao je učeni čovjek, neka ga Allah obaspe svjetlom ljepote:

Ovo je grob roba (Božijeg) odbjeglog iz hrama pobožnosti u strasti uživanja,

A koji se vratio svom milostivom Gospodaru (Bogu),

Ne mareći za svoja dobra ni loša djela,

Nego pouzdajući se samo u milost milosnog Gospodara (Boga).

On (Bog) je vječno živ!

Ponos muderrisa, potomak muftijin,

Kojem su najsavršeniji pozavidjeli,

Gospodin Mula Sa'id 'Abdurrahīm, učenjak,

Koji s lakoćom rješavaše razna pitanja,

I u čemu je prednjačio nad svojim savremenicima.

On (Bog) je vječni tvorac!

Pogledaš li njegove izvanredne sastave,
Možeš ga porediti sa Razijem (Fahruddin).
Nemoguće je opisati riznicu njegovoga pera,
I nabrojiti sve njegove vrline.
Videći prolaznost ovog svijeta,
Uz molitvu predade dušu visokom svijetu.
Allah je vječan!
Nije žudio za onim čemu teže obični ljudi,
I priklonio se uz grob svoga oca,
Neka ih Allah sastavi u vječnosti.
Na vratima dženneta napiane su Rizvanove riječi:
Neka Mula dospije u visoke sfere dženneta.
Godina 1203“. (1788-89).

Možda će se vremenom pronaći još neko djelo ovog pisca i više saznati o njegovom životu i radu, ali, zasad, mi se moramo zadovoljiti s ovim što smo pronašli. Nadamo se da će ovo biti jedna skromni doprinos za izučavanje književnosti Muslimana Bosne i Hercegovine na orijentalnim jezicima.

Literatura:

1. Muharem Omerdić? prevod *Kitabu-I-vasijeh - Oporuka*. „Islamska misao“, II/1980; br. 2, str. 12-13.
2. Mehmed Mujezinović, *Turski natpisi u Travniku i okolini*. POF XVI - XVII/1969, str. 214 - 218 i 241 - 243.
3. Mehmed Mujezinović, *Islamska epigrafika BiH*, knj. II. Sarajevo, „Veselin Masleša“, 1977, str. 395 - 399.
4. Dr Muhamed Ždralović, *Prepisivači djela u arabičkim rukopisima*, knj. II, Sarajevo, „Svjetlost“, 1988; br. 1356 - 1358, str. 209.
5. Mehmed Handžić, *Književni rad bosansko-hercegovski Muslimana*. Separat iz „Glasnika VIS-a“. Sarajevo, 1933, str. 58.
6. H. Kreševljaković - D. M. Korkut, *Travnik u prošlosti 1464 - 1787*. Biblioteka Zavičajnog muzeja u Travniku, br. 2. Travnik 1961. str. 92, 107, 109 i 142.

SUMMARY

Abdurrahim Muftić - A NEW NAME IN THE LITERATURE OF BOSNIAN-HERZEGOVINIAN MUSLIMS WRITTEN IN ORI- ENTAL LANGUAGES

A manuscript entitled:

has been found in Ghazi Husref-Bey Library.

It is a commentary on the last will of Nu'man b. Tabita Abu Hanifa (died 150/768). The commentary is an autograph, and was written by Abdurrahim b. Muhammad Muftizade (Muftić) 1195/1780. He died in Travnik in 1203/1788, where his grave still exists. Another writer of similar name also lived and worked in Travnik - Es'ad Abdurrahman-efendi Muftić, a *mufti* and a poet, so a number of historians have confused these two personalities. However, these were two different writers of similar name; the former died earlier, and the latter was appointed *mufti* in Travnik as late as 1205/1790, that is, two years after the death of Abdurrahman Muftić.

Biographical data on this writer were taken from his works and copies he himself made. The printed works mainly used are: „Islamic Epigraphics in Bosnia and Herzegovina“, volume II by Mehmed Mujezinović. (Sarajevo, „Veselin Masleša“, 1977).

Other sources are given at the end of the present paper.